

Η επίσημη ελληνική επιχειρηματολογία

Του **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΩΦΟΥ***

Το κεντρικό συμπέρασμα που προκύπτει από τη μελέτη επίσημων ή ημιεπίσημων κειμένων που έχουν δει το φως της δημοσιότητας είναι ότι η κρίση για το κρατικό όνομα της πρώην Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας έφερε στο ελληνικό και διεθνές προσκήνιο τη διένεξη που επί σαράντα χρόνια σοβούσε στις σχέσεις Ελλάδας - Γιουγκοσλαβίας με επίκεντρο το Μακεδονικό. Ανεξάρτητα από την κατά καιρούς κρατική επιχειρηματολογία προς τρίτους, ο πυρήνας της διαφοράς εστιαζόταν σε εκατέρωθεν ζητήματα ταυτοτήτων, που ενίοτε εμφανίζονταν ως «υπαρξιακά».

Για την ελληνική πλευρά, ο προσδιορισμός του νέου ανεξάρτητου κράτους με την ονομασία «Μακεδονία» το ταύτιζε με έναν ευρύτερο γεωγραφικό χώρο γνωστό υπό το αυτό επίσης όνομα, στοιχείο που θα προκαλούσε διαρκή σύγχυση και θα υπέθαλπε πολιτισμικές ή και εδαφικές διεκδικήσεις εις βάρος γειτονικών επικρατειών και λαών. Και αυτό, γιατί μόλις το 39% της γεωγραφικής Μακεδονίας βρισκόταν υπό την εθνική κυριαρχία του νεοπαγούς κράτους, σε αντίθεση με τα 51% και 9% που αποτελούσαν τμήματα της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, όπου διαβιούσαν, αντιστοίχα, ελληνικοί και βουλγαρικοί πληθυσμοί.

Η πλευρά των Σκοπίων

Από την πλευρά των Σκοπίων, κατά τη διάρκεια της Γιουγκοσλαβικής περιόδου, αλλά κυρίως από τους πρώτους μήνες του ανεξάρτητου βίου της ΠΓΔΜ, είχε γίνει φανερό ότι η τοπική πολιτική και πνευματική ηγεσία διαμόρφωνε το εθνογενετικό δόγμα της ιδιαίτερης εθνικής και κρατικής μακεδονικής ταυτότητας στη βάση της ευρύτερης γεωγραφικής Μακεδονίας. Σε κρατικά έντυπα και χάρτες και ιδιαίτερα στην εκπαιδευτική διαδικασία, η Μακεδονία, στο γεωγραφικό σύνολό της, προβαλλόταν ως η «takovina» (πατρίδα) του (σλαβο)μακεδονικού λαού, με την υπόμνηση ότι πέραν του «ελεύθερου» ανεξάρτητου κράτους, το «Αιγαιατικό τμήμα» και το «Τμήμα Πιρίν» τελούσαν «υπό» την Ελλάδα και τη Βουλγαρία. Η αποφυγή της ονομασίας «ελληνική Μακεδονία» και η εμμονή στην επίσημη χρήση των τοπωνυμίων της οθωμανικής εποχής, ειδικά για την Ελλάδα, ήταν πρόσθετα στοιχεία που υποδήλωναν άρνηση αποδοχής της ελληνικής κυριαρχίας στα ελληνικά μακεδονικά εδάφη. Ήταν προφανές πως με την επιδιωκόμενη μονοπωλιακή οικειοποίηση της ταυτότητας του ευρύτερου μακεδονικού γεωγραφικού χώρου άνοιγε ο δρόμος και για την οικειοποίηση βασικών ιστορικών πολιτισμικών στοιχείων και συμβόλων της ελληνικής μακεδονικής ταυτότητας και κληρονομιάς. Αλλωστε, κάτι ανάλογο είχε επιχειρηθεί από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 και εντεύθεν, με τη βουλγαρική ιστορική παρουσία στη Μακεδονία.

Όταν η ελληνική πλευρά προέβαινε

στις επισημάνσεις αυτές προς τρίτους (Ευρωπαίους εταίρους, διαμεσολαβητές ΟΗΕ, διεθνείς ΜΚΟ και ΜΜΕ), η πάγια απάντηση της άλλης πλευράς ήταν ότι το συνταγματικό όνομα της χώρας δεν μπορούσε να αλλάξει, γιατί θα εγείρετο ατομικά θέματα ταυτότητας της ονομασίας του λαού. Όσον αφορά στις ελληνικές ενστάσεις για εδαφικές βλέψεις, τα Σκόπια περιοριζόταν σε ορισμένες φραστικές τροποποιήσεις άρθρων του Συντάγματος, χωρίς όμως να αναλαμβάνουν ουσιώδεις δεσμεύσεις για περιστολή του εθνικιστικού δόγματος για τη διαχρονική εδαφική διάσταση της «πατρίδας» στο σύνολο της γεωγραφικής Μακεδονίας, περιλαμβανομένης και της ελληνικής.

Για την άκαμπτη στάση αυτή, υπήρχε βέβαια το ελαφρυντικό της, εκ παραλλήλου, ανελαστικής ελληνικής θέσης, εκείνη την εποχή, για πλήρη απάλειψη του μακεδονικού ονόματος από την ονομασία του νέου κράτους, μια θέση που είχε επιβεβαιωθεί με την απόφαση της συνόδου των αρχηγών των κομμάτων, εκτός του ΚΚΕ, υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στις 13 Απριλίου 1992. Αλλά και όταν, στη διάρκεια της μακράς πορείας των διαπραγματεύσεων υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, η Αθήνα κατέστησε εμφανή την πρόθεσή της να συναινέσει σε μια σύνθετη ονομασία που θα εμπεριείχε και το μακεδονικό όνομα, τα Σκόπια παρέμειναν ανένδοτα. Προτάσεις για ένα μακεδονικό όνομα με κάποιο προσδιορισμό –όπως, «Σλαβική», «Βόρεια», «Ανω», «Νέα», «του Βαρδάρη», «...-Σκόπια»– που θα διαφοροποιούσε το νέο κράτος από την ελληνική Μακεδονία και θα απέκλειε την ταύτιση της «Δημοκρατίας της Μακεδονίας» με τον ευρύτερο γεωγραφικό μακεδονικό χώρο, αποκρούστηκαν.

Τα βασικότερα αιτήματα

Ήταν προφανές ότι οι σύνθετοι προσδιορισμοί θα αναίρεσαν την εικονική πραγματικότητα που είχε καλλιεργηθεί επί περίπου μισόν αιώνα στα Σκόπια, τόσο για τη διαχρονική εδαφική «takovina» όσο και για τον αδιάλειπτο εθνογενετικό μύθο, από την κλασική αρχαιότητα ως την εποχή μας. Συνοψίζοντας τις ελληνικές επίσημες θέσεις, με βάση σειρά επίσημων ελληνικών γραπτών κειμένων που κατατέθηκαν κατά καιρούς προς τρίτους διαμεσολαβητές, τα βασικότερα αιτήματα στον τομέα των ταυτοτήτων επικεντρώνονταν: Στη μη μονοπόληση από πλευράς ΠΓΔΜ του μακεδονικού ονόματος και των παραγώγων του στη διασφάλιση της νομικής χρήσης του μακεδονικού ονόματος και των παραγώγων του από ελληνικής πλευράς· στη μη φαλκίδευση της μακεδονικής διάστασης της ελληνικής ιστορίας και κληρονομιάς· στην αποδοχή της ελληνικής πολιτικής και πληθυσμιακής φυσιογνωμίας της ελληνικής Μακεδονίας· στην αποδοχή και χρήση των ελληνικών τοπωνυμίων από τα κρατικά όργανα της ΠΓΔΜ.

* Ο κ. Ευάγγ. Κωφός είναι τ. πρέσβης, Βαλκανιολόγος.